

דף יא

בענין מי שאין לו לפרנס בתו

ולפרוע כדי לקיים נדרו או שבועתו, ונראה שאם אין דרכו ללוות לצורך הכנסתו מסתבר שאינו חייב ללוות ולפרוע לקיים שבועתו, שגם בזה יש לומר אדעתא דהכי לא נשבע, אבל אם דרכו ללוות ומשער שיוכל לפרוע הלואתו, אפשר שחייב גם ללוות לקיים שבועתו כו', ומצינו כמה מצוות שחייב ללוות כדי לקיים המצוה, וכ"ש בזה שיעבור על נדרו ושבועתו שהוא לא תעשה, וצ"ע."

ויש עוד אופנים של נדרי אונסין. כתב הרמ"א (שם סעי' יז), שאשה שנדרה לבעלה בחליו שלא תנשא לאחר מותו, או להיפך, וכן במי שנדר לחולה איזה דבר, אם עשה כן מחמת הפצרת החולה כדי שלא תטרוף דעתו עליו, הוי כנדר אונס.

אכן עיי"ש בפתחי תשובה (ס"ק יז) דלא בכל ענין אמרינן כן. והביא בשם שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' פא) במי שנדר לאשתו קודם מותה שיקבץ אנשים ללמוד לעילוי נשמתה, ואח"כ נעשה קשה לו לקיים שבועתו, לא דמי להא דנדר לחולה מחמת הפצרתו, דהתם אין כוונתו אלא להפיס דעת החולה, משא"כ כאן דהוי דבר מצוה, וקרוב לומר שאין לו התרה משום שנדר על דעת אשתו, עיי"ש שהאריך.

וכן כתב בערוך השלחן (שם סעי' נב), דהיתר זה הוא דוקא כשנדר כדי לעשות רצון החולה ולהשקיט דעתו, ולא בכל נדר שנעשה בשעת חליו.

וע"ע בשיעורי תורה לרופאים (ח"א סי' יא) אם מותר לרופא להישבע לחולה "אין לך סרטן" ויכוין בלבו לבעל חי ששמו סרטן, ולא לחולי הנקרא סרטן רח"ל, עיי"ש.

הגמ' שלנו (יא:) מביאה דין נדרי אונסין, ונחלקו רב אסי ושמואל אם נדרי אונסין צריכים התרה או שמוותרים מאליהם. ועי' ברא"ש (שם) שפירש דאף לרב אסי דצריכים התרה, אין זה אלא "שלא יקל ראשו בנדרים", אבל מעיקר הדין לכו"ע נדרי אונסין מותרין מאליהן.

דין נדרי אונסין מובא בשו"ע ורמ"א (יו"ד סי' רלב סעי' יב), דמי שנדר לשלם ביום מסויים, ונאנס ביום התשלומין ולא היה יכול לשלם, פטור מחמת אונס. ובהמשך (שם סעי' טז) הביא הרמ"א בשם תשובת הרא"ש, במי ששידך בתו, ונדר לתת עמה סך מעות, ונשבע על כך, ואח"כ נתקלקלו החובות שהיו חייבים לו, ואין לו ממה לפרוע מלבד ביתו וכלי תשמישו, דפטור, דאין לך אונס גדול מזה. ועי' בביאור הגר"א (אות נ) שביאר דדברי הרא"ש הם מדין נדרי אונסין.

והטעם שאינו צריך למכור ביתו וכלי תשמישו מבואר בש"ך (ס"ק מב), משום "אפילו עני המתפרנס מהצדקה אין מחייבים אותו למכור ביתו וכלי תשמישו, הלכך אינו מחויב למכור כדי לקיים שבועתו, דאדעתא דהכי לא נשבע ללון ברחוב ולמות ברעב".

על פי זה יש לדון במי שנדר לפרנס את בתו וחתנו, ובשעת הנדר היה עשיר, ולאחר זמן הורע מזלו, ועכשיו אין בידו ממון פנוי כדי לפרנסם, ואמנם יש באפשרותו ללוות ממון לצורך כך, האם הוא מחויב להיכנס לחובות כדי לקיים את נדרו, או שמא מאחר שנשתנה מצבו מכפי שהיה בשעת הנדר חשיב אונס ואדעתא דהכי לא נדר.

ועי' בספר נדרי יעקב (פרק י' הע' נא) שדן בזה, ולמעשה הניח בצ"ע. וז"ל "ויש לדון אם חייב הנשבע ללוות